

FOREWORD.

The author feels he owes his readers a word of explanation for having forced this booklet upon their notice. The story does not boast of any net-work of plots, nor of any skilful delineation of characters, nor even of any special poetic merit in its descriptions. The narrative is as primitive as can be imagined, following the tradition of the orthodox method of "once upon a time". Why then is the booklet brought out at all, instead of being confined to the limbo of oblivion, where it has so long lain undisturbed?—is the question.

Its merit to deserve a publication lies in an altogether different direction. Composed as it was in 1898, when its author was but of 15 years of age, the booklet may present an

interesting reading, as a key to unravel the peculiar mental outlook of an average Sanskrit student of the orthodox type, just plodding his way through the troubled waters of Champu Prabandhas. Any casual reader of these pages will not fail to notice in them traces of influence of the poetic conceits indulged in by the authors of the type of Anantha Bhatta of Bharata Champu fame, showing the particular receptivity of the young mind in question. It is this merit of primitiveness, if merit it can be called, that is responsible for this publication.

The booklet is purposely launched out in its original form, with no revision whatsoever.

విషయ సూచీ.

36

విషయము.	పుట.
మంగళాచరణమ్	1
నగరవర్ణనమ్	2
రాజవర్ణనమ్	3
రాజీవర్ణనమ్	4
నాయికావర్ణనమ్	„
వసంతవర్ణనమ్	5
ఉద్యానవర్ణనమ్	7
సరోవర్ణనమ్	8
నానారాజవర్ణనమ్	9
మమోభావవర్ణనమ్	10
మనోభవతాపవర్ణనమ్	„
మదనసిందావర్ణనమ్	11
సూర్యాస్తమయవర్ణనమ్	12

చంద్రోదయవేర్ణనమ్
విరహావసావగనమ్
స్వయంవరవర్ణనమ్
నాయకవర్ణనమ్
ఉద్వాహవర్ణనమ్
గురుజనాభివందనవర్ణనమ్
భర్తృగృహప్రస్థాన వర్ణనమ్

శ్రీ రస్తు.

రూ పా వ

మంగళాచరణమ్.

శ్రీ శేషశైల శేఖర శిఖరాలయ మాలయం కృపాసరితః,
 వందారు పారిజాతం వందేహం కమపి కాశ్వతంపురుషమ్. ౧

జననం యస్యా జలధౌ సరసీరుహకోటరేతు వాసశ్చ,
 వక్షసి పృషాచలేంహోః కేళీ యస్యా నమామితాం రమణీమ్. ౨

శతవైరి నాథయామున యతిశేఖర వేదమాలి గురుముఖ్యాక్,
 అంతస్తమోనిహంత్యా నార్యా నాచార్య శేఖరాన్స్తామి. ౩

ఘోర తపస్సాధితయా నిజశక్త్యాఽనితరలభ్యయా యస్తు,
 మునిరంబరీషన్యపతే రాపూరయతిస్స నష్టపశుమిష్టిమ్. ౪

శ్రీరంగనాథ నిదుష స్తద్గోత్రే లబ్ధజన్తనస్తనుజః,
 విచయతి కృష్ణగామా బాల్యే కాతూహలేనకృతిమేతామ్. ౫

◀ కథాప్రారంభః ▶

1. నగరవర్ణనమ్.

ఆసీన్విలాసినిమణి కుచ కంతుక కేళి బద్ధకుతుకానామ్,
 యూనాం సయనచకోరానందనపటుచంద్రికా పురీ కాపి
 యత్సాలమున్నతోన్నత మాఖచితానంత మణిగణం విపులమ్,
 అపినాకలోకనిలయా వ్యహగన్నుపగమ్య రత్నసానుధియా.
 యస్యాగోపురముచ్చిత మాలోక్య పురా దినేశరజనీశా,
 వింధ్యధరాధర భీత్యా మునిమద్ధిరిపుంసమాపశుశ్చరణమ్.
 మధుపా యదుపవనోల్లసదనూకహాణాం సుమేషుకృతవాసాః,
 అలభంత గాయకత్వం సృతైష్వమరేశవారనారీణామ్.
 యన్నృప మంగిరళోటీ సంఘర్షణ శీర్ణబింబమృతాంశుమ్,
 అద్యాపి ముగ్ధధిపణా నిదంతి జనాశ్శకాంక మిహజగతి. ౧
 సురతాంతే వ్యతితాంతాః కాంతాః కాంతైశ్చ యత్ర సౌధేషు,
 అనుదినమమరధునీజల కణశీతలమారుతానసేవంత. ౨
 రమణాకౌరమణీమణ్యః పదసుపయాతాకౌతమస్స మేతమపి,
 సురలేషు యత్ర దదృశు ర్నిజతసుభాభిస్తటి త్ప్రభాభిరివ. ౩

యస్యాంచ చంద్రశాలా కృతఖేలానాం విలొక్యరమణీనామ్,
 సంగీత నటనపాటవ మచిరాదత్యజదహంకృతిం రంభా. ౧౩
 నిశిత్ర శయనసదనే భిత్తిఘవనితాః ప్రియప్రతిచ్ఛాయాః,
 వృష్ట్యా విత్రస్తయో రంతుం నిర్గంతు మపితతోనైచ్చత్. ౧౪
 ఆయతవిశిఖాయతనా చాపజ్యోవల్లికేవ యా నగరీ.
 అనవరత ముగ్రనేనా భిరక్షితా కించమధురేవ. ౧౫

2. రాజవర్ణనమ్.

లీలావతీసమాఖ్యాం సరసీమివ పద్మరాగ రుచితరాం,
 తామధ్యువాసతోపి క్షితిపాలశ్చంద్రవిక్రమోనామ్నా. ౧౬
 నారాయణాభవ జగతాం సంత్రాణ పరాయణోంబువాహభవ,
 సంతాప శమనహేతుః పంచేషురివాతిశోభయా నాంగః. ౧౭
 అంగదసంగమమధుర స్సృతతః దమ్భాభిపాణి నూనురివ,
 మరుదివ సత్పథచారీ శత్రుఘ్నో లక్ష్మణానుజాతభవ. ౧౮
 యక్షాధిపభవ ధవదసర్వజ్ఞ శ్రీతరక్త మాళివ,
 జిష్ణుర్జంభాహితభవ కళానిధిర్నీల జలజనాథభవ. ౧౯
 బాలారుణాభవ ధరణీధరమాలి క్షిప్తపాదలసమానః,
 అంభోజ జతరఘూరివ మమనోగణ నేవితస్సదాసదసి. ౨౦

3. రాజ్యవర్ణనమ్.

రూపేణ రతిసమానా జాయా తస్యాభవన్న రేశస్య.

ఇందుముఖీతి ప్రథితా మాతా శాంత్యాది సుగుణవర్ణనామ్. ౨౧

4. నాఝికావర్ణనమ్.

అభవత్త యోశ్చతనుజా దివిజాతాపేక్షణీయలావణ్యా,

రూపావతీతికథితా సౌవర్ణలతా గతేవ జంగమతామ్. ౨౨

తామపహాయాపగతే బాల్యే రూపావతీం సులలితాంగీమ్,

సంప్రాప్తం తారుణ్యం కుసుమాయుధకేళిసదనమతిమాన్యమ్. ౨౩

మంజీరమంజురణితం లాక్షారసలోహితం తదంఘ్రియుగమ్,

లీలాతిలోలహంస ద్వంద్వయుతాబ్జ క్రియం పుటోషతదా. ౨౪

ప్రత్యగ్ తనురుహించిత జంఘాయుగళం రరాజ లలితాంగామ్,

శితవిశిఖ పుంజమంజుళ మనసిజతూటీరయుగ్మివతస్యాః. ౨౫

కుసుమేషురాజధానీ నిష్కుటసౌవర్ణ కనళికాస్తంభౌ,

సమపూపుషతాం తోషం కమపితదూరూ సమీక్షమాణానామ్.

నిర్భయ పదేషు ధాతా న్యక్షిపదంగాని కింతు రోధసి మామ్,

నాభి కూచస్యేతి వ్యసనాదిపక్యశమభూత్తడవలగ్నమ్. ౨౬

శుశుభే నాభీకూపా మాక్తిక హగోచ్చలద్వ్యతిచ్ఛురితః,
 సుందర మందరగిరివర కందరఇవ దుగ్ధబిందుభిర్దుగ్ధః. ౨౮
 శతధార పాణిభీత్యా గూఢం లీనా మహీధరాకింసు,
 ఇతిచ ధియంజనయంతౌ వత్సోజాతౌ విరేజతుస్తస్యాః. ౨౯
 భువనత్రయ విజగీషా ర్జ్యైవల్యై భగవతః ప్రనూనేషాః,
 శుశుభాతే దోర్వల్యై తరుణదృగలినాం ప్రమోదగాయన్యౌ.
 శ్రుతియుగ తోషణనిపుణః కంఠనినాదస్తదా సగోజాత్యైః,
 సందప్త చూతపల్లవ కలకంఠీ దర్పహరణ దత్తోభూత్. ౩౦
 బాలార్క బింబపాటల బంధూక స్తబకబంధురధగోఽస్యాః,
 దంతాళి కాంతికాంతః సరసీరుహకేసరాళిరివరేజే. ౩౧
 కన్గోపరిలమానం హృతనిజశోభం కువాలయద్వితయమ్,
 జేతుమివ నయనయుగళీ కర్ణాంతికమాశ్రయస్కురం గాత్యైః. ౩౨
 ఆననమిదం విజయతాం నిస్తులమితి పంక బాసనోమత్వా,
 ఆనన తులితంతస్యా స్తదానుధాంశుం కళంకినంచక్రే. ౩౪

5. వసంతవర్ణనమ్.

అభినవ రసాలకిసల చ్యోతస్తధుపాన నిరత కలకంఠః,
 విరహీజన హృదయభూధరశతకోటిః ప్రాదురాస సురభిరభ. ౩౫

- నిర్గత్య పవనదళితా చ్ఛిలీముఖా స్సపది కేతకీకుసుమాత్,
కందర్ప కార్దుకాదివ పథికానాముపరిసరయమభిషేతుః. 3౬
- మదకల కోకిలమాలా నూజంతీ విలసతిస్త చూతవనే,
గాయంతీ కుసుమేషో ర్భవనత్రయ విజయినోయశాంసీవ. 3౭
- మధుభరిత కుసుమశోభిత విటపాగ్రా భూరుహస్తదారేజుః,
పానీయచషకహస్తా భృత్యా ఇవ దిక్షు దిక్షు మదఃస్య. 3౮
- కుసుమేషు కృతనివాసా ఝుంకారమిషేణ మధులిహమాళిః,
కుసుమేషుకలామతులా ముపాదిశత్పథికనిచయానామ్. 3౯
- సౌధేషు పతిభిరబలాః కాశ్చిద్వ్యథ హరన్సరస్సుకాశ్చిదపి,
కాశ్చిత్ప్రేషితవత్యో దూతీరతిదూనివర్తినాథేభ్యః. ౪౦
- క్వచిదిక్షుధన్వనోహి స్తుత్యారావాః క్వచిచ్చమణితాని,
క్వచిదపిచ విరహిణీనాం నరిదేవన నిస్సనాశ్చ సమభూవన్. ౪౧
- యమునాంభసి ప్రరోహ స్నీలాభోజ ప్రభాహరే చికురే,
మల్లీనుమఃపధూనాం కెజేహి యథేందురింద్ర నీలగిరౌ. ౪౨
- మలయజ గంధగ్రాహీ సహ్యానుతాజలజపరిమళాకర్షీ,
చోరీకుచతట మృగమద ధూలీవాహీ వవౌమరుడ్డింభః. ౪౩
- విశతిస్త మదనహృదయం మందంమందం త్రిలోకవిజగీషా,
సోమ్యథబహిః ప్రతస్థే హస్తేనాదాయ కార్దుకప్రేష్టం. ౪౪

దిశిదిశి రతిపతిచాప జ్యోహూహో విరహీణాం శుచంజనయన్,
సంక్రూయతేస్త మదకల పికగళగళదారవాపదేశేన. ౪౫

6. ఉద్యానవర్ణనమ్.

అత్రాంతరే కదాచి త్పూర్వ మహిధ్రస్య శిఖరమపయాతి,
తత్రత్య మణిగణద్యుతి సంగాదివరక్తమండలే భానా. ౪౬
సార్థవదారామపదం ద్రష్టుంయాతిస్త నిజగృహారామమ్,
అనుయతా నిజసఖ్యా నరపతితనుజా ప్రియానసాభిదయా. ౪౭
సాలరసాల తమాల క్రమక ప్రముఖ ద్రుమాఘసంక్షిరే,
తత్రచనరేంద్రతనయా మభివీక్ష్య సఖీ బభాణ గిరమేతామ్. ౪౮
సఖిపశ్యాత్ర హి రాజ సహకార ముపేత్య మాలతీలతికా,
మన్యేత్విమపిచరమణం సముపేత్యైవం విభాసితాసఖి. ౪౯
ప్రహిణు విణోచనయుగళం భాస్కర కరసంగ విదళితాబ్జసమమ్,
మదకల మధుకరకాబక పరిమర్దిత బాలమల్లికా వల్ల్యామ్. ౫౦
కాంతాధరమివ బింబం కామకఇవ కామమేషశుకడింభః,
అత్రహిదశతి విహికయ చాటూక్తి మివాలపన్నిరంకాంఠి. ౫౧
అస్యచ సహకారతరోః పశ్యేత్స్వంతస్థం నిజంరమణమ్,
అనన్తేష్టేవ శుచేయం విలపతిసఖిపశ్య మత్తకలకఃకీ. ౫౨

నృత్యతి మయూరమాలా ప్రావృట్కాదంబినీధియావీక్ష్య,

విటపి ప్రతిబింబావళిమేతామావరణభిత్తి సంక్రాంతాం.

౧౩

మేనే తపస్వతీతి స్థితైకత్రైవ చిరమసౌకదళీ,

లబ్ధం త్వదూరుసామ్యం యస్తాదుపయాతినైవ జంగమతాం.

౧౪

కింశుక సుమాశయాఽసౌ దూరాదాయాతి మధుకరస్సరయం,

అధరం పిధేహి సహసా వసనేన చేదియాదసౌమ్నానిం.

౧౫

7. సరోవర్ణనమ్.

అథనృపతనయాత్వనయా సాకం సఖ్యక్షీకుం సరోయాతా,

అత్రహిసభీమవోచద్వాచంమోచారసావలేపహారాం.

౧౬

సఖి హంసశాబళికోయం ఛన్నామంభోరుహస్యపత్రేషు,

జననీం చిరమమృగయదథ దృష్టైవాం పరమమోద మాధతే.

౧౭

అయమనుగచ్ఛన్వరటాం కుపితాం రతికాంతవిశిఖసంవిధ్య,

ప్రియమిహ హంసోబ్రాతే పశ్యక్రోధం నివారయతుమస్యాః.

౧౮

సఖికేసరపరివీతం విలసన్నధు మధుపసహిత మంబురుహమ్,

ప్రవిభాతి పరిధివేష్టిత మమృతాకర మిందుబింబ మివసాంకమ్.

ఇహలక్ష్మణేయ మనిలం రతభిన్నా నేవతే మలయజాతమ్,

ఇహచాలి దూరచలితా స్పృగుకాన్బిస కంఠకా సమాన్వయతి.

8. నానారాజవర్ణనమ్,

- అధమనుబాధిపతనుబా మార్తాంజే తపతితీవ్రమపరాశ్లే,
సరసస్తస్యచ రోధని మటపికాం కాంచిదుపగతాససభీ. ౬౧
- తత్రచ కోసల కేకయ వంగ కళింగాడిజనపదేశానామ్,
సంతిస్తపార్థివానాం ప్రతికృతయస్సనివేశితాశ్చిత్రే. ౬౨
- కఇమే ధరణీపాలా ఇతితాం పప్రచ్ఛ నృపనుతా స్వసభీమ్,
ఉపచక్రమే సభీచ క్రమేణలేపా ముదంతమభివక్తుమ్. ౬౩
- అయమిహ కోసలజనపద నృపతిఃఖ్యాతః ప్రనూనకేతురితి,
శరణైషిణాం శరణ్య స్సఖిసత్వవతాం రాజతి పరేణ్యః. ౬౪
- పదమైంద్ర మిహజగత్యాం కేకయ విషయాధిపోయమనుభవతి,
విభుజన మణిమకుటాభా నీరాజిత పాదపద్మలసమానః. ౬౫
- వంగాధిపోయమబలేయంగాయంత్యంగనాస్తు సురలోకే,
భంగకరం దితిజానాం సంగ్రామే హాసవాభియాతీనామ్. ౬౬
- త్రిభువన సౌధవిలేపన సుధాయలేయస్య కీర్తిరసఘస్య,
సోయం సరసిజవదనే కళింగనృపతిః పరంతపోనామ్నా. ౬౭
- శీవాతరంగపవనో ధూతారామేషు యత్రవిహారంతే,
సాకం రమణైరబలా మాశవవిషయస్య తస్యనాథోఽయమ్. ౬౮

తరుణీస్త నాగ్రనైలయం స్వాభావికిమపి వదంతియత్రజనాః,

మృగమద సంగమజాతం నేపాలా నామయం ప్రభుస్తేషామ్. ౬౯

జలజనయ నేత్ర ధరణీరమణీవదనాయతే హి విషయోయః

తస్యతీలకాయ నేఖలు కాశ్చీరాఖ్యస్య సరపతీందురసా. ౭౦

యాచక తృప్తితచకోరక పార్వణమృగలాంఛనో నరేంద్రోసా,

తుండీర మండలస్యహి మండనభూతో విరాజతేబాలే, ౭౧

అయమపి కుంతలవిషయా ధ్యక్షః కందర్ప సఖిఇతిఖ్యాతః,

యాద్యము మీక్షేతభవే తర్హీకృత దర్పకోహి కందర్పః. ౭౨

9. మనోభావ వర్ణనమ్.

వ్యరమత్సఖియదేత్థం నివేద్య తత్రత్యసృపతిచరితాని,

మనుజేశనుతాహృదయం కందర్పసఖస్తదైవ విశతిస్త. ౭౩

10. మనోభావతాపవర్ణనమ్.

తదనుకరే కోదంశం కృత్వా జ్యాయాం శరాంశ్చసంయుజ్య,

అకృష్టాకర్ణాంతిక మథతానముచస్తనోభవస్తస్యామ్. ౭౪

నిహతా కందర్పశరై ర్నిశితైర్నృపబా ప్రియాసనామవదత్,

సఖీః కరోమి మామిహ కోపిజ్వరవేగ ఏషనిగ్దహతి. ౭౫

అంధయతి నయనయుగళం జనయతికంపం చ తాపమాతను తే,
 ముష్టాతి సంచసిపటుతా మంగే దౌర్బల్య మపిచపుష్టాతి. 2౬
 అశ్లిష్టకుంతలేశం హృదయంతస్యాః ప్రియాననాజ్ఞాత్వా,
 నాయం జ్వరవేగస్సఖి కింతుమనోధూరితిస్త తాంప్రాహ. 2౭
 సంతాప శమనహేతోః కిమపికురుష్యేతి నృపసయాఽఽజ్ఞప్తా,
 కల్పయతిస్త సఖీసా నఖినీదళ తల్పమల్పకాలేన. 2౮
 తిల్పేయదాకృశాంగీ తస్మిన్ శేలేస్త తత్తనైవాసీత్,
 దూరీకృతశిశిరత్వ మథోరీకృతభృంగపరిషదంగభం. 2౯
 జ్ఞాత్వావివిధోపాయైః పిశమంత్య నపయతమథతాపం,
 సా వరనాథనుతేమాం గిరమూచే విషమ విశిఖకున్దిశ్య. ౩౦

11. మదననిందావర్ణనమ్.

దేవసజానే కిమపి త మకరవచుహ మద్య తే సురాధీశ,
 ప్రహరసితథాపి నిర్ఘృణ హృదయోమాం మర్త్యమాతి భిర్విశిఖైః.
 నాహంపుమా స్తనోభవ నైవధనుర్వేద మపిచజానామి,
 కించాబలా స్తిభవతా యోద్ధుంనార్హా జితప్రిణాకేన. ౩౧
 భవతిమృగయా విహారోనై వైషకదాపి తవహిరుషకేతో,
 నమృగీ భవామి యస్తా త్పుచ్చవిషణ్ణాది భిర్విహీనాహం. ౩౨

శ్రీహననం నోచితమితి విషమాయుధం నైవకిన్నజానాసిః,

శ్రీహననేన కిలాసీ ద్రఘుకుల నాధస్తుసోపిసకళంకః, ౮౪
త్వయిసతి జిత త్ర లోకే కందర్పసఖశ్రీలోక విజయిత్వం,
వహతి శ్రియంత్యదీయాం జహారచాతః క్షిపాశుగాంస్తస్మిన్. ౮౫

12. సూర్యాస్తమయవర్ణనమ్.

అథపాశ్చాత్యపయోనిధి సలిలే నిపపాతకమలిసీనాథః,

క్రాంత ఇవ గగనగహనే పర్యటనాదవిరతం మహతి. ౮౬

మదనస్య నిర్ఘృణత్వం శ్రుత్వాశ్రుద్ధస్య పార్వతీజానేః,

విస్ఫురిత ఫాలాగ్ని జ్వాలాభిరివాహణాభవత్సంధ్యా. ౮౭

తదను నరాధిపతనుజా పదేపదే ప్రస్థలత్పదా సదనం,

సా సహసఖ్యా యాతా స్థిత్యాపథి తత్రతత్ర విక్రాంత్యై. ౮౮

13. చంద్రోదయవర్ణనమ్.

అథజన యన్తుకుళత్వం సలిసీనాం ధవళయన్ద్విశంప్రాచీం,

ప్రస్ఫుటయన్కైరవిణీ ముదజృంభత శీతభాను రంబునిధేః. ౮౯

అయమదహదోషధీశో దద్ధామపితాం వ్రనూనవిశిఖేన,

అంతర్నిగూఢదహనై ర్భూహిరపి పీయూష శీతలైఃకిరణైః. ౯౦

దహతిస్త తాంనచిత్రం ప్రథితామృతరక్ష సంజ్ఞాకోవిశళీ,

మలిసాత్తనాంఖలుగుణా క్షుద్ధానామపి భవంతివిపరీతాః. ౯౧

14. విరహావస్థావర్ణనమ్.

యాపావతీ విషేషే కథమపిరఙ్గీ మథావిభాతమియం,
 హృదయగత కుంతలేశా కృశతరగాత్రీ క్రమేణభవతిస్త. ౯౨
 పాదోపల్లవమృదుశౌ వ్యపగతలాక్షా విలేపజారుణ్యో,
 ఊరూ నీరసకడళీ స్తంభోపమితోబభూవతు స్తస్యాః. ౯౩
 విస్తృతచంచలభావం బాహుద్వితయంచ జాయతేస్తతదా,
 పక్తమపి చంచలాక్ష్యా మ్లాన మ్లానాంబుజ ప్రభాహరి. ౯౪
 ఆకర్ణితనిజతనయావృత్తాంతో మనుజపతిరిదం మేనే
 దత్తాదైవేనైకా తినుజారుక్తాం చబాధతేహంత!, ౯౫
 ఆత్రాంతరేసఖీసా యాత్వాచ తదంతికం.తనూభాణితో,
 ఆబాధతే నుతాంతే నరుజా క్షిలిపాల కింతు విషమేషుః. ౯౬

15. స్వయంవరవర్ణనమ్.

జ్ఞాత్వా నిజతనుజాతాపరిణయనిరతత్వ మథనరాధీశః.
 నానాజనపద నిలయా నేక త్రస్యపాస్స మేళయామాస. ౯౭
 ఘుమఘుమిత మల్లికానుమ మాలామాదాయ సాదరం బాలా,
 నృపకుల సేవితమంటప మాగావృతురతయానమారుహ్య. ౯౮

తత్రచయదానతాంగీ పదమదధాన్తంఽపే తదై వాస్యాం,
 న్యపతన్నుప తనయానాం దృశన్సు మేషో శ్చరాజవేష్వాసాత్. ౯౯
 మనుజాధిప తనుజాయాయదర్శయత్సా ప్రియాననా తస్యై. ౧౦౦

ఏకైకశో నరాధిప దనుజాతా న్పంక్తిశోపవిష్టాంస్తాన్
 మనసికృత సన్నిధానం చిరాయతం కుంతలేశమభివీక్ష్య.

సస్థిత మంబుజనేత్రా వినన్రు వదనా బభూవసా సదసి' ౧౦౧
 అథవదనే వినతాంగ్యాః కందర్పసఖస్య కృతపదాదృష్టిః,

అభినీవ నభినగచ్ఛే రేజేమకరందసారభాకృష్టా. ౧౦౨
 అథచంచలాయతాక్ష్యాః హస్తాత్కందర్ప సఖః శేగభితా,
 సుమమాలికా; త నూసహహృదయాద్రాజ్ఞాంచసగయముత్కింతా.

16. నాయకవర్ణనమ్.

అథనిన్యుర్నృపపుత్రో శిబికామధిరోప్య తావుభావిశిఖామ్,

నిర్వర్ణ్య తత్రచేత్థం కందర్ప సఖంస్తవన్తి యంతిజనాః. ౧౦౪

ఆరక్తనఖగభాభి ర్థాశదుకూల ప్రభాభి రపియుక్తా,

పాదావస్యతురాజ్ఞ శ్చేతారూపంకజాత నీకాశా. ౧౦౫

ఊరూచరాజ్యలక్ష్మీ సింహాసనతాము పాగతావస్య,

సుమశరవిజయపతాకా లంబనదండ భృశంవిరాజేతే. ౧౦౬

ఉద్వాహవర్ణనమ్.

15

కర్ణాంత దేశచుంబి జ్యోహూత ప్రణగణాం కితం సతతమ్,

శ్రీసదనం బాహుద్వితయం వీరశ్రియో భవత్యస్య. ౧౦౭

సారాపగాంబుకణికానిభమా క్తిక మాలికోల్లసద్వక్షః,

శ్వేతాంభోరుహపటలీ సముపేతసరః ప్రభాంప్రవృష్ణాతి. ౧౦౮

యనిచ కువాలయయుగళీ జలజాతోపరి కృతస్థితి ర్హి భవేత్,

ఉపమాయేతాస్యముఖం తేనాతివిపుల విహించనద్వంద్వం. ౧౦౯

17. ఉద్వాహవర్ణనమ్.

వైవాహిక మథవిధివన్నిర్వర్తయతిస్త కర్త సరపాలః,

ప్రథమేహ్ని తదనునిఖిలాసారాధయితుం సమాశేభే. ౧౧౦

స్వాచితపదేషు భూపా భూసురవర్యాశ్చ పక్షిశస్తదను,

సముపావిశన్న సుష్టిత నిత్యానుష్ఠేయ కర్తాణః. ౧౧౧

ప్రస్ఫుట శిరీషకుట్టల మృదులాని తదాతివిపులాని,

సాగ్రాణినూతనానిచ గోష్ఠీంకదలీ దళానినీతాని. ౧౧౨

అధరీకృతామృతరసా న్యతిమధుమాధుర్య కానిచ ఫలాని,

మృద్వీక గర్వహంత్కా బ్యధతత్రతైస్సమర్పితానిజపైః. ౧౧౩

శరదంబుదరజతాచల పరిపూర్ణ నుధాకరాది సచ్చాయం,

నాత్యుష్ణ మపితదానీం పరివేషిత మోదనంచ పరిపశ్యం. ౧౧౪

దేవానామివ తటిసి శరదంబువ జాలమధ్యతో ధరణీం,
ఘృతధారా సమసి చంద్రాజతఃలకాదధాదసంగళితా. ౧౧౫
సంతప్త కనకవర్ణం నూపం నూదాస్తదాతి మధురంచ,
కూక్తాండ కదళికాది వ్యంజనసజాలం సమర్పయంతిన్. ౧౧౬
పృథులాని వర్తులాగిచ నిజవత్సోజాతవత్సగోజముఖీ,
ఆదాయ లడ్డుకాన్యధ కాచిత్పరివేషణాయ చారేభే. ౧౧౭
వివిధానిచభక్ష్యాణ్యపి మోదక ముఖ్యాని మోదజనకాని,
కాందవిక హస్తసుక్తా న్యస్వాద్యం తాథభోక్తృభిస్తత్ర. ౧౧౮
హిమవాలుకావదాహాక కాశ్చీరజ వాసనాసనాధంచ,
పాటల సుమపాటలితం శిశిరం సలిలంచదీయతేస్తతదా. ౧౧౯
ప్రాదీయత నిర్మథితం దధితజ్జంబీరఫలరసోపేతం,
వినిపీయ యజ్జనౌఘ స్త్రిదశాహారం తృణీచకారతదా. ౧౨౦
తదమక్షాళితహస్తా స్తాంబూలీ చర్వణం చ విరచయ్య,
సముపాలభంతసర్వే గానశ్రవణా దమందమానంసం. ౧౨౧
అవిశిష్టేషుచ దివసే ప్లేవంసనరాధిపో ద్విజాతాదీన్,
అప్రీణయత్సుతాయాః పరిపూరయశిష్ట పరిణయంచాపి. ౧౨౨

18. గురుజనాభివందన వర్ణనమ్.

సమగృహ్య సుతాంప్రణతాం సముద్వైరయ దేవమథచ జనకస్థాం,
నమతే విముఖీభూయాః యదివివ్రతృతాపి భర్తృగయిభూయాః.

సంతాడి తోపిమాత్రా తామేవయథా పునః ప్రయాతిశిశుః,
 త్వమపిచ తథైవబాలే ప్రియేప్రవర్తస్వ నయది నింద్యాస్యాః. ౧౨౪
 రూపావతీ మథైతాం జననీ చాలింగ్యగిరమిమామవదత్,
 ఏతద్ధి విదాంశుర్వం శ్యయివత్యే నీతికోవిదా జగతి. ౧౨౫
 ఆరచయింతి పరేషా మపకృతి మిహయేతు కారణేనవినా,
 నిధనా విందంత్యచిగా త్త ఇమే దృష్ట్వా పిపీలికేవాన్యాత్. ౧౨౬
 ధనమిహ లోకే లభతే తులనాంతు యశోధనేన నక దాపి,
 క్షయమయతి తత్రపూర్వం క్రమశోహ్యపరంతువృద్ధిమేవతరాం.
 జానాత్యుత్తమనానీ నైవభిదాం భర్తురపిచ దైవస్య,
 పరపూరుష వదనేష్యసి నక దాపిదృశో వినిక్షిపత్యేవ. ౧౨౮

19. భర్తృగృహప్రస్థాన వర్ణనమ్.

అథకుంతల జననాథో పురీంప్రతస్థే విజాం స లలితానిభ్యం,
 తమశుప్రయయా బాలా సమనుజాతా ప్రనూజయిత్పుభ్యం. ౧౨౯
 వివిధ కథాకథనీనా ప్రీతయదేనాం సభూపతిర్నారే,
 లలితా మధతాంగరీం నిజబాహు బలేనపాలితాం సమగాత్. ౧౩౦
 తత్రా స్వభూన్నతాంగీ త్రిదశైరపి లోభనీయ శర్తాణి,
 జనయంతీ ముదమనిశం నుధురమధేస్యంది భాషితైశ్చరుః. ౧౩౧

జయతు ముగ్ధైరిరనిశం జయతు చ రూపావతీ యశోజగతి,
 జయతుషళిక తనుజాన్వయ జనుషో వాణీచ కృష్ణకృతిసోస్య. ౧౩౨

ఇతి రూపావతీ సమాప్తా.

365

THE KUPPUSWAMY SASTR
RESEARCH INSTITUTE
MYLAPORE MADRAS-1

